

Nr 27.

Av herr **Persson** i Stockholm m. fl., om viss ändring i 2 § lagen om församlingsstyrelse i Stockholm.

Den 9 november 1937 hade domkapitlet i Stockholm med anledning av förestående löneregleringar för prästerskapet i Stockholm till Kungl. Maj:t hemställt om utredning angående erforderliga ändringar i församlingsindelningen. Kammarrådet Tom Wohlin, som fått Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredningen, överlämnade den 31 december 1939 ett betänkande. Wohlin uttalade att genom utredningen klarlagts att en nyreglering av församlingsdelningen hindrades av den ojämna förekomsten av beskattningsobjekten i stadens skilda delar. För undanröjande av detta hinder borde den kyrkligt-kommunala beskattningen *fullständigt utjämnas* församlingarna emellan. För den skull borde en kyrkligt-ekonomisk samfällighet anordnas.

Över Wohlins förslag om centralisering av den kyrkligt-ekonomiska menighetsförvaltningen i Stockholm avgåvos efter remiss yttranden av kyrkofullmäktige i Stockholms samtliga territoriella församlingar, Stockholms stadsfullmäktige, drätselnämnden, fattigvårdsnämnden, barnavårdsnämnden, folkskoledirektionen, domkapitlet, överståthållarämbetet och kammarkollegiet. I yttrandena rönt förslaget ett starkt och nära nog enhälligt motstånd, särskilt från församlingarnas sida. Med anledning härav tillkallades den 31 januari 1941 professor Åke Hassler som sakkunnig för vidare utredning. Hassler avgav sitt betänkande den 27 oktober 1941. Genom att skapa en *partiell samfällighet* huvudsakligen i fråga om bygande och underhåll av kyrkor och församlingshus samt avlöning åt präster och kyrkobetjante skulle man, framhöll Hassler, i hög grad underlätta en framtida reglering av församlingsindelningen samt *lösa skatteutjämningsproblemet*. Samma instanser som yttrat sig över Wohlins förslag avgåvo även yttranden över Hasslers. Av Stockholms 19 församlingar avstyrkte 17 förslaget. Detsamma gjorde Stockholms prästsällskap och domkapitlet.

Trots det kompakta motståndet framlade dåvarande statsrådet Bagge till 1942 års riksdag en proposition om lagändring enligt Hasslers förslag. Vid behandlingen i andra kammaren yrkade undertecknad, Persson i Stockholm, avslag på propositionen. Riksdagen beslöt ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm, varigenom för

vården av kyrkliga angelägenheter, som äro gemensamma för hela huvudstaden, bildades en kyrklig samfällighet. Lagändringen innebar att församlingsdelegerade, som tidigare avgjort kyrklig angelägenhet som angick hela staden samfällt, men varom församlingarna stannat i olika beslut, fingo sina befogenheter preciserade och utvidgade till att omfatta frågor om prästerskapets och kyrkobetjäntes kontanta löneförmåner, varjämte samfälligheten erhöll rätt att bevilja anslag för territoriell församling till täckande av kostnaderna för byggnad och underhåll av kyrka med vad därtill hör, församlingshus samt bostadsboställen för prästerskap och kyrkobetjante motsvarande högst fyra femtedelar av kostnaden. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 1944.

Enligt övergångsbestämmelser valdes församlingsdelegerade under 1943 före maj månads utgång och trädde omedelbart i tjänstgöring. Den kyrkliga samfälligheten har nu varit i verksamhet så lång tid att man kan bedöma resultaten. Församlingsdelegerade ha fastställt utgifts- och inkomststater för 1944 och 1945. Av verksamheten framgår att alla de motiveringar för avslag, som lämnades av de instanser som yttrade sig över förslaget, voro berättigade och hållbara, medan herr Bagges voro motsatsen.

För bedömande av den verkan samfällighetsbildningen skulle medföra i *skatteutjämningshänseende* hade Hassler verkställt en undersökning. Därvid hade för femårsperioden 1937—1941 beräknats vilka uttaxeringssiffrorna per skattekrona skulle ha blivit i de olika församlingarna, därest under sagda period samfälligheten varit i verksamhet. Skillnaden mellan uttaxeringarna skulle enligt Hasslers tabell nedgått till mindre än hälften av vad faktiskt varit fallet. Differensen mellan den faktiska högsta och lägsta uttaxeringen var i medeltalstabellen för åren 1937—1941 33,9 öre, och med en samfällighet skulle den ha varit 15,6 öre per skattekrona. Detta var enligt Hassler den *betydande skatteutjämning*, som man borde nöja sig med. I verkligheten har det inte ens blivit denna utjämning. 1944 var differensen mellan högsta och lägsta utdebiteringen 28 öre, och för 1945 är den 27 öre. Samfälligheten har således inte betytt någon skatteutjämning. En av »reformens huvudtankar» som alltså inte stod sig i praktiken.

De i remissyttrandena av församlingarna uttalade farhågorna för att centraliseringen skulle medföra en skadlig konkurrens församlingarna emellan på anslag från samfälligheten ha även redan hunnit besannas. I sitt betänkande var Wohlin, som ville en fullständig centralisering, mot den partiella samfälligheten. Då de ledamöter från lokalförsamlingarnas kyrkofullmäktige, som komme att insättas i och tillsammans utgöra samfällighetens beslutande organ, skulle vid avgörandena finna sig på förhand bundna genom frågornas föregående behandling i kyrkofullmäktige eller kyrkoråd,

och för varje fall måste befaras, ansåg herr Wohlin, att samhälligheten bleve

»mera ett forum för framförandet genom de särskilda delegaterna av inbördes konkurrerande anslagsanspråk för de särskilda församlingarnas sida än en instans, lämpad för en avvägning efter objektiva grunder av anslagsbehovet inom stadsområdets olika delar».

Så har det även blivit i praktiken. Vid församlingsdelegerades behandling av staten för 1944 voro församlingarna relativt blygsamma i sina äskanden om fyra femtedelsanslag. Men snart råkade lavinen i rullning. För 1945 fingo församlingsdelegerade bl. a. in äskanden om fyra femtedelsanslag från Johannes på 340 000 till restaurering av kyrkan, Enskede 451 400 till nytt församlingshus m. m., Adolf Fredrik 52 500 till reparation av församlingshus och kyrka, Bromma 20 000 till kyrkoritningar.

Vid statbehandlingen för 1945 i församlingsdelegerades beredningsutskott yrkade hr D. G. Lagergren (soc.-dem.) avslag på anslaget till Johannes församling.

I en reservation anförde herr Lagergren bl. a.:

»Den omständigheten, att — mot flertalet församlingars uttalade vilja — Stockholms församlingsdelegerade upprättats, har redan givit anledning till att de olika församlingarna gjort hemställan om betydande summor för reparation av redan befintliga kyrkor och förberedelser till byggandet av nya. Kyrkor, som tidigare ansetts som för sitt ändamål förstklassiga, ha plötsligt blivit oanvändbara och måste genomgå reparationer, vilka betinga utgifter upp till halva miljonen.

Tidigare har samfälligheten beviljat omkring en halv miljon till Hedvig Eleonora församling för restaurering av dess kyrka, och nu föreligger en hemställan från Johannes församling om ungefär samma belopp för samma ändamål. Vi ha troligen att motse flera liknande framställningar.»

Det är Stockholms medborgare som få betala, men runt om i Stockholms 19 församlingar pågår nu en febril verksamhet för att inventera möjligheterna till anslagsäskanden från samfälligheten. Som motto har man kyrkoherdens i Johannes ord: »Vi får pengarna till skänks». Samfällighetens befohgenhet att lämna anslag till fyra femtedelar av kostnaderna har medfört en våg av utpräglad slöseri med allmänna medel. Alla vilja ha sin andel av församlingsdelegerade. Nya kyrkor och församlingshus stå på dagordningen i mer än hälften av Stockholms församlingar. Har man inte användning för ny kyrka restaureras den som finns för halvmiljonbelopp, och församlingar som inte kunna finna något annat behov äro sysselsatta med utredningar om försköning av kyrkorna. Utvecklingen har gått i den riktning, som under-teknad, Persson i Stockholm, skisserade i sitt avslagsyrkande när frågan behandlades vid 1942 års riksdag.

»En rad kyrkobyggen äro aktuella i Stockholm, d. v. s. aktuella bland de kretsar, som är speciellt intresserade för statskyrkan. Kostnaderna för kyrko-

byggnaderna för de församlingar det gäller ha dock utgjort en hämsko. Man har inte vågat belasta församlingsmedlemmarna för kyrkliga utgifter på sätt man önskat. Nu vill man göra kyrkobyggnaderna och kostnaderna för dessa mera acceptabla. Man vill avtrubba det motstånd från arbetarhåll, som är tillfinnandes, när det gäller sådana utgifter. Man kanske vill invända, att församlingsdelegerade få ingen skyldighet att bistå församling, som beslutat kyrkobygge, med fyra femtedelar av kostnaderna, endast rättighet till det. Men om delegerade lämnat en församling sådant bistånd, lär man sedan säkert komma att anföra att det föreligger moralisk plikt att understödja andra på samma sätt . . . »

Alla öppet deklarerade syften med lagändringen ha i praktiken visat sig vara förfelade, och den har blivit ett uppenbart fiasko för dess tillskyndare.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställa undertecknade,

att riksdagen för sin del måtte besluta, att i lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm, sådan den lyder enligt lagen av den 30 juni 1942 (sv. författningssamling 516 år 1942), följande passus skall utgå ur § 2, 2 mom: »Samfälligheten äger därjämte bevilja anslag till territoriell församling, motsvarande högst fyra femtedelar av kostnad för ändamål, som avses i 1 mom. e) ».

Stockholm i januari 1945.

Set Persson.

Gustav Johansson.

Gerda Linderot.
